The exhibition display was conceived and arranged by the Museum Committee: Dikran Dingilian, chairman, Grace Ellis, Lionel Galstaun, Maro Galstaun, Alice Papazian
Photographs by Edwin P. McIntyre
Art editor of catalog - Adrina Zanazanian
The catalog was prepared by Paul and Victoria Bedoukian

Cover and first page: Gold coin of Leo I and facsimile of his signature

AN EXHIBITION
FROM THE COLLECTION OF
DR. PAUL Z. BEDOUKIAN

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ
ՏՔ. ԶԱՐԵՀ ՊՏՈՒԿԵԱՆԻ
ՀԱՒԱՔԱԾՈՅԷՆ

ARMENIAN COINS AND MEDALS

OPENING DECEMBER 13, 1971

MUSEUM OF THE DIOCESE OF THE ARMENIAN CHURCH OF AMERICA

During its long history extending over three thousand years, Armenia has often been under the influence of more powerful neighbors, yet it never lost its national consciousness, and has existed periodically as an independent nation.

During the Orontid (401-95 B. C.) and Artaxiad (190 B. C.-6 A. D.) dynasties, it issued coinage in Greek characters. The styling of these coins is distinctive and original.

After the invention of the Armenian alphabet early in the fifth century, Armenian characters were used on the coinage.

In the Middle Ages, the rulers of the Roupenian dynasty (1080-1375) were prolific in their issuance of coins, many of which have survived. It was during

Իր բազմադարեան գոյութեան մէջ Հայ ժողովուրդը ունեցած է փառաւոր եւ մութ օրեր։ Ան միշտ պահած է իր ազգային գիտակցութիւնը՝ թէեւ շատ անգամ ստիպուած է ենթակայ ըլլալ իր աւելի զօրաւոր դրացիներու ազդեցութեան։

Երուանդեան հարստութեան (401–95 Ք.Ա.) եւ Արտաշխեան Հարստութեան (190–Ք.Ա. – 6 Ք.Ե.) օրերուն Հայաստանի թագաւորները կոխեցին դրամներ Յունական գիրերով, որովհետեւ Հայ գիրերը դեռ հնարուած չէին։

Միջնադարեան Ռուբինեան հարստութեան օրերուն (1080–1375) կոխուեցան բազմաթիւ դրամներ, որոնցմէ շատերը հասած են մեզի։ Այս ժամանակամիջոցին էր որ խաչակիրները եկան Արեւելք եւ հայերը ոչ միայն անոնց օգ-

this period that the Armenians assisted the Crusaders and established close ties with them.

Of interest also, because of their historical significance, are coins of some of the Byzantine emperors, who were of Armenian descent, and Roman coins relating to Armenia.

Political circumstances were never conducive to the development of medallic art in Armenia. A few medals were struck in the late Middle Ages, but most of the medals in existence today are of recent origin, having been struck either in Soviet Armenia or by Armenian institutions in other parts of the world.

նեցին՝ այլ հաստատեցին զօրաւոր խնամիական կապեր Լատին իշխաններուն հետ։

Այս ցուցահանդէսին մէջ կը տեսնուին նաեւ Բիւզանդիոնի Հայազգի կայսրերու դրամները, ինչպէս նաեւ Հայաստանի վերաբերեալ Հռոմէական դրամներ։

Քաղաքական կացութիւնը չթոյլատրեց որ մետալի արուեստը զարգանայ Հայաստանի մէջ։ Շատ քիչ միջնադարեան հայկական մետալներ ծանօթ են եւ մեծամասնութիւնը կորսուած է վերջերս։ Ցուցահանդէսին մէջ կը տեսնուին հին մետալներ եւ նոր մետալներ՝ կոխուած Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ։

THE ORONTID DYNASTY OF ARMENIA (401-95 B.C.)

The Orontids were the first to issue coins in Armenia. The history of this period is still obscure, although it has recently become possible to construct a chronology of the rulers of this dynasty.

Orontid coins are extremely rare; only a few dozen are to be found in the major museums of the world.

It was during this period that Alexander the Great brought Hellenism to the Near East and Western ideas began to influence Armenian culture.

ԵՐՈՒԱՆԴԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ (401 – 95 Ք.Ա.)

Երուանդեանները առաջինն էին որ դրամ կոխեցին Հայաստանի մէջ: Այս շրջանի պատմութիւնը մթին է եւ միայն վերջերս կարելի եղած է թագաւորներու դասաւորումը հաստատել:

Երուանդեան դրամները շատ հազուագիւտ են եւ հազիւ քանի մը տասնեակ կը գտնուի կարեւոր թանգարաններու մէջ: Գրութիւնները Յունարէն են՝ որովհետեւ Հայերէն գիրերը դեռ հնարուած չէին:

Այս շրջանին Մեծն Աղեքսանդր Արեւելքը նուաճեց եւ Հայաստան սկսաւ իւրացնել Հելլենական մշակոյթը:

C. L. Toumanoff, Studies in Christian Caucasian History. Georgetown University Press. Washington, D. C., 1963.
E. Babelon, Rois de Syrie, d'Armenie et de Commagene. Paris, 1890.

1

2

3

ORONTID DYNASTY OF ARMENIA (401-95 B.C.)
Armenia's oldest coins
ԵՐՈՒԱՆԴԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ (401 – 95 Ք.Ա.)
Հայաստանի Ամենահին Դրամները

1 *ARSAMES* (240 *B.C.*)
Legend KING ARSAMES (In Greek)
ԱՐՇԱՄ (240 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ԱՐՇԱՄ ԹԱԳԱՒՈՐ (Յունարէն)

2 *ABDISSARES* (210 *B.C.*)
Legend KING ABDISSARES (In Greek)
ԱԲԴԻՍԱՐԷՍ (210 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ԱԲԴԻՍԱՐԷՍ ԹԱԳԱՒՈՐ (Յունարէն)

3 *XERXES* (190 *B.C.*)
Legend KING XERXES (In Greek)
ՔՍԵՐՔՍԷՍ (190 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ՔՍԵՐՔՍԷՍ ԹԱԳԱՒՈՐ (Յունարէն)

THE ARTAXIAD DYNASTY OF ARMENIA (190 B.C. - 6 A.D.)

Armenia reached the pinnacle of its power when one of the Artaxiad kings, Tigranes the Great, established an empire stretching from the Caspian Sea to the Mediterranean.

The Artaxiads issued many coins in both silver and copper. All have the characteristic Armenian tiara.

The recent revival of interest in these coins has resulted in a number of studies which have made possible the establishment of a classification of the coins of this period.

To date, only about 600 Artaxiad coins have been located in various collections, but more are being discovered every year.

ԱՐՏԱՇԻՍԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ (190 Ք.Ա. – 6 Ք.Ե.)

Արտաշիսեան Հարստութեան ժամանակամիջոցին Հայաստան քաղաքական մեծ ուժ մը կը ներկայացնէր եւ Մեծն Տիգրանի շրջանին հաստատեց կայսրութիւն մը, որ կ'ընդգրկէր Կասպից ծովէն մինչեւ Միջերկրական:

Արտաշիսեանները կոխեցին բազմաթիւ արծաթ եւ պղինձ դրամներ: Այս բոլոր դրամներուն վրայ կը տեսնուի յատկանշական Հայկական խոյրը: Ներկայիս մօտ 600 հատ Արտաշիսեան դրամներ կը գտնուին զանազան թանգարաններու մէջ, բայց այս թիւը կ'աւելնայ ամէն տարի: Վերջերս կարելի եղած է ուսումնասիրել եւ դասաւորել Արտաշիսեան դրամները:

Paul Z. Bedoukian, A Classification of the Coins of the Artaxiad Dynasty of Armenia. American Numismatic Society Museum Notes 14, New York (1968).

Զարեհ Պ. Պետուկեան, *Արտաշէսեան Հարստութեան Դրամները.* Վիեննա (1969).

1

2

3

4

5

ARTAXIAD DYNASTY OF ARMENIA (190 B.C.-6 A.D.)
ԱՐՏԱՇԻՍԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ (190 Ք.Ա. – 6 Ք.Ե.)

1 *Tetradrachm of TIGRANES THE GREAT* (95-56 *B.C.*)
Legend KING TIGRANES (*In Greek*)
Չորեքդրամ ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆԻ (95–56 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐ (Յունարէն)

2 *Drachm of TIGRANES THE GREAT*
Legend KING OF KINGS TIGRANES
ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆԻ դրամ
Գրութիւնը՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ ՏԻԳՐԱՆԻ

3 *Drachm of ARTAVASDES II* (56-34 *B.C.*)
Legend KING OF KINGS ARTAVASDES
ԱՐՏԱՒԱԶԴ Բ.ի դրամ (56–34 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ ԱՐՏԱՒԱԶԴԻ

4 *Copper of TIGRANES III* (20-8 *B.C.*)
Legend THE GREAT KING TIGRANES, LOVER OF HIS PARENTS AND THE HELLENES
Պղնձեայ դրամ ՏԻԳՐԱՆ Գ.ի (20–8 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ՄԵԾԻ ՏԻԳՐԱՆԻ, ԾՆՈՂԱՍԷՐ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍԷՐ

5 *Copper of TIGRANES IV* (8-5 *B.C.*)
Legend THE GREAT KING TIGRANES
Պղնձեայ դրամ ՏԻԳՐԱՆ Դ.ի (8–5 Ք.Ա.)
Գրութիւնը՝ ԹԱԳԱՒՈՐ ՄԵԾԻ ՏԻԳՐԱՆԻ

ROMAN COINS RELATING TO ARMENIA (69 B.C. - 180 A.D.)

In the course of its eastward expansion, Rome waged continuous warfare against the countries it intended to add to its empire. The history of its wars and policies vis-a-vis Armenia is amply illustrated by the large number of coins it issued on which some fact relating to Armenia is shown.

Over six hundred types or varieties of gold, silver, and copper coins were issued by Rome during this period, indicating the importance of Armenia on the international scene.

Many of these coins merely represent the Roman emperors' claims of victories against Armenia, while others show artifacts and events of great historical importance: e.g., representations of Armenian crowns, arms, military men, and Armenian kings receiving their crown from Rome.

These coins, as part of the extensive coinage of the Roman Empire, have been exhaustively studied.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ
(69 Ք.Ա. – 180 Ք.Ե.)

Երբ Հռոմէական կայսրութիւնը տարածուեցաւ Արեւելք, ան մօտ երկու հարիւր տարի պատերազմներ մղեց Հայաստանի դէմ՝ մինչեւ որ զայն վերածեց նահանգի մը:

Այս երկարատեւ մաքառումները պատկերացուած են բազմաթիւ դրամներու վրայ, որոնց տեսակները կ'անցնին վեց հարիւրը: Այս դրամները կը ցուցնեն Հայաստանի կարեւորութիւնը միջազգային բեմին վրայ:

Թէեւ այս դրամներէն շատերը կը յայտարարեն Հռոմի կայսրերուն տիտղոսները եւ յաղթանակները, ուրիշներ կը ներկայացնեն դէպքեր՝ որոնք պատմական մեծ արժէքներ կը ներկայացնեն: Այսպէս, այս դրամներուն վրայ կը տեսնենք Հայկական զէնքեր, թագեր, հագուստներ եւն.:

Իբր Հռոմէական դրամներու մաս՝ այս դրամները քննականօրէն ուսումնասիրուած են:

H. Mattingly, Coins of the Roman Empire in the British Museum. (1965).

Զ. Պ. Պտուկեան, *Հայաստանի Վերաբերեալ Հռոմէական Դրամներ*, Վիեննա (1971).

1

2

3

4

ROMAN COINS RELATING TO ARMENIA (69 B.C. - 180 A.D.)
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ
(69 Ք.Ա. – 180 Ք.Ե.)

1 *GERMANICUS crowning ARTAXIAS III king of Armenia* (18 *A.D.*)
Գերմանիկոս՝ Արտաշէս Գ-ը Հայոց թագաւոր կը պսակէ (18 Ք.Ե.)

2 *Coins of AUGUSTUS showing Armenian crown, arms and soldier* (20 *B.C.*)
Օգոստոս կայսեր դրամները, ուր կը տեսնուին Հայկական թագ, զէնք եւ զինուոր:

3 *Coins of MARCUS AURELIUS showing Armenian captive and arms* (160 *A.D.*)
Մարկոս Աւրելիոսի դրամները Հայկական զէնքերով եւ Հայ գերիով (169 Ք.Ե.)

4 *ANTONIUS PIUS crowning SOHEMUS king of Armenia* (140 *A.D.*)
Անտոնինոս Պիոս Հայոց թագաւոր կը պսակէ Սոհեմոսը (140 Ք.Ե.)

ARMENIAN EMPERORS OF BYZANTIUM (600 - 1200 A.D.)

Armenians played a dominant role in the history of the Byzantine Empire. No less than 25 Byzantine emperors and 10 empresses were Armenian or of Armenian descent. In addition, many Armenians achieved the highest ranks in the army and the Church—the Greek Church. By law, all high ranking Armenians had to belong to the Greek Orthodox Church. Since they could not maintain ties with the Armenian Church, they were not recognized by Armenia as Armenian nationals.

The coinage of the Byzantine Empire was very extensive, consisting largely of gold and copper. Many of these coins were widely circulated in Armenia.

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԻ ՀԱՅԱԶԳԻ ԿԱՅՍՐԵՐԸ (600 – 1200 Ք.Ե.)

Դարերու ընթացքին Հայերը կարեւոր դեր կատարած են Բիւզանդիոնի պատմութեան մէջ: Կը տեսնենք որ Հայեր Բիւզանդիոնի տուած են 25 կայսրեր եւ 10 կայսրուհիներ: Անկէ զատ բազմաթիւ բարձրաստիճան զինուորականներ եւ եկեղեցականներ Հայկական ծագում ունէին: Սակայն այս բոլոր անձերը կը պատկանէին Յունական եկեղեցիին եւ այս պատճառով Հայ ժողովուրդը զանոնք Հայ չէ նկատած:

Բիւզանդական դրամները շրջաբերութեան մէջ էին Հայաստանի մէջ: Անոնք բոլորն ալ քննականօրէն ուսումնասիրուած են:

W. Wroth, Imperial Byzantine Coins in The British Museum, (1908)
Կ. Բասմաջեան, *Հայկական Ընդհանուր Դրամագիտութիւն*, Վենետիկ (1936).
Խ.Ա. Մուշեղեան, *Դուինի Դրամական Շրջանառութիւնը*, Երեւան (1962).

1

2

3

4

BYZANTINE COINS OF ARMENIAN EMPERORS (582-1341)
ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԻ ՀԱՅԱԶԳԻ ԿԱՅՍՐԵՐՈՒ ԴՐԱՄՆԵՐ (582 – 1341)

1 *Gold and copper coins of MAURICE* (582-602)
Ոսկեայ եւ պղնձեայ դրամ
ՄՕՐԻԿ կայսեր (582–602)

2 *Gold and silver coins of CONSTANTINE II* (641-668)
Ոսկեայ եւ արծաթեայ դրամ
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Բ.ի (641–668)

3 *Gold and copper coin of LEO V* (813-820)
Ոսկեայ եւ պղնձեայ դրամ
ԼԵՒՈՆ Ե.ի (813–820)

4 *Gold and copper coins of BASIL I AND CONSTANTINE VII* (869-878)
Ոսկեայ եւ պղնձեայ դրամ
ՎԱՍԻԼ Ա.ի եւ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Է.ի (869–878)

A COIN OF KIURIKE STRUCK IN GREATER ARMENIA BEARING ARMENIAN CHARACTERS (1000 A.D.)

Some time before the invention of the Armenian alphabet in 406 A.D., Armenia lost its political power until the establishment of the Armenian kingdom in Cilicia in 1080 A. D. For unknown reasons, neither the Pakratunis of Ani nor the Kingdom of Van (both in Greater Armenia) struck coins even though they had retained sufficient political independence to issue coinage.

Under these circumstances, it is interesting to note the existence of a single type of coin struck by one of the minor Armenian rulers in northeastern Armenia. This is the only coin struck in Greater Armenia bearing Armenian characters and thus merits special consideration.

Another interesting coin struck in Greater Armenia and bearing Armenian characters belongs to the Tartar Khan Abagha, who apparently struck this coin to please his Armenian subject allies.

ԿԻՒՐԻԿԷԻ ԴՐԱՄԸ ԿՈԽՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐԵՐՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ 1000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Հայերէն գիրերու գիւտէն առաջ՝ Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը մինչեւ Կիլիկեան Թագաւորութեան հաստատումը։ Անծանօթ պատճառներով ոչ Բագրատունիք եւ ոչ ալ Արծրունիք դրամ կոխեցին, թէեւ անկախ ըլլալով իրաւունք ունէին դրամ կոխելու։

Այս պարագաներու տակ հետաքրքրական է տեսնել դրամ մը, որ կոխուած է Հայաստանի մէջ Հայերէն գիրերով։ Միւս բազմաթիւ Հայաստանու դրամները կոխուած են Կիլիկիոյ մէջ։ Կիւրիկէի դրամը միակ Հայաստանու դրամն է կոխ-ուած Մեծն Հայաստանի մէջ եւ այս պատճառով կարեւոր է։

Ուրիշ Հայաստանու դրամ մը կոխուած Հայաստանի մէջ կը պատկանի Մոնղոլ Ապաղա Խանին։ Հաւանական է որ կոխուած է Ապաղայի կողմէ դաշնակից Հայերը հաճեցնելու համար։

D. M. Lang, Supplementary Notes on Kiurike II, King of Lori in Armenia and His Coins, American Numismatic Society, Museum Notes (1954)
Հ. Ղ. Մովսէսեան, *Կիւրիկեան Թագաւորութեան Պատմութիւնը*, Վիեննա (1923).

1

1 A COIN OF KIURIKE STRUCK IN GREATER ARMENIA BEARING ARMENIAN CHARACTERS (1000 A.D.)
ԿԻՒՐԻԿԷԻ ԴՐԱՄԸ ԿՈԽՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐԵՐՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ 1000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Legend; Obverse
I(SOU)S K(RISDO)S
or JESUS CHRIST
Reverse
D(E)R OKNE GORIGEI
GOR(A)B(A)GHADIN
(May the lord aid Gorige the Gorabaghad)
Գրութիւնը՝ Ա. կողմը ՅՍ – ՔՍ
(Այսինքն, Յիսուս Քրիստոս)
Բ. կողմը ՏԷՐ ՕԳՆԷ ԿՈՐԻԿԷԻ
ԿՈՐԱՊԱՂԱՏԻՆ

2

2 A COIN OF ABAGHA KHAN BEARING ARMENIAN CHARACTERS (1200 A.D.)
ԱՊԱՂԱ ԽԱՆԻ ԴՐԱՄՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐԵՐՈՎ (1200)

Armenian legend; D(E)R
A(SDOUA)DZ
I(SOU)S K(RISDO)S
(Lord God - Jesus Christ)
Գրութիւնը՝ ՏՐ–ԱԾ (ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾ)
ՅՍ – ՔՍ
(Յիսուս Քրիստոս)

THE COINAGE OF THE BARONS OF CILICIAN ARMENIA (1080-1198)

Displaced from their ancestral homes, many Armenian princes established themselves in fortresses in the Taurus mountains in Cilicia. In 1080 A. D., Roupen, who claimed to be a descendant of the kings of Ani and whose allegiance was solely to the Armenian Church, formed an independent principality in Cilicia.

Coincident with this, the Crusaders reached Cilicia on their way to Jerusalem, and there is no doubt that the help of the Armenians was a significant factor in the success of the Crusaders.

Many Roupenian princes struck copper coins bearing Armenian characters. These coins need further study before a complete chronological classification can be made.

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ (1080 – 1198)

Սելճուքեան արշաւանքներու հետեւանքով Հայ իշխաններէն ոմանք հաստատուեցան Կիլիկեան Տաւրոս լեռներուն մէջ։ Անոնցմէ մին՝ Ռուբէն 1080ին հաստատեց անկախ իշխանութիւն մը։

Կիլիկեան իշխանութեան ժամանակ Խաչակիրները հասան Արեւելք։ Հայերը անոնց օգնեցին եւ կարելի դարձուցին անոնց յաջողութիւնը։

Կիլիկեան իշխանները կոխեցին պղինձէ դրամներ։ Անոնք դեռ մանրամասնօրէն ուսումնասիրուած չեն՝ բայց վերջերս կարելի եղած է զանոնք դասաւորել։

Paul Z. Bedoukian, Coinage of the Barons of Cilician Armenia, American Numismatic Society, Museum Notes, 12 (1966); 16 (1970).

1

2

3

4

5

COPPER COINS OF BARONS OF CILICIAN ARMENIA (1080-1198)
ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ (1080 – 1198)

1 *Coins of an unknown early ruler.*
Անծանօթ Կիլիկեան իշխանի մը դրամները

2 *Coins of BARON TOROS I* (1099-1121)
Թորոս Ա· իշխանի պղնձեայ դրամները (1099–1121)

3 *Coins of BARON TOROS II* (1145-1169)
Թորոս Բ· իշխանի պղնձեայ դրամները (1145–1169)

4 *Coin of ROUPEN II* (1175-1187).
Ռուբէն Բ·ի դրամը (1175–1187)

5 *Coin of LEVON II* (1187-1198).
Լեւոն Բ·ի դրամը (1187–1198)

THE ROYAL ISSUES OF CILICIAN ARMENIA (1198-1375)

With the coronation of Prince Levon II as King Levon I in 1198, the mint was reorganized and gold, silver and copper coins were issued.

Some fourteen kings ruled in the succeeding 175 years, all of whom struck large numbers of coins bearing Armenian legends. The whole series, especially the initial coinage, is quite attractive. Compared with contemporary Crusader principalities such as Antioch, Tripoli, or Jerusalem, Cilician Armenia was larger, more prosperous, survived over a longer period, and had a more extensive system of coinage.

Most collectors of Armenian coins concentrate on the Roupenian dynasty since both literature and sufficient specimens are available for study. At present, it is estimated that some 30,000 pieces are in various collections.

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ (1198 – 1375)

Լեւոն իշխան Հայոց Թագաւոր պսակուեցաւ 1198ին եւ այսպէսով սկսաւ Կիլիկեան հարստութիւնը: Նոր փողերանոց մը կազմակերպուեցաւ եւ սկսան հատանել ոսկի, արծաթ եւ պղինձ դրամներ:

Կիլիկեան հարստութիւնը ունեցաւ 14 թագաւորներ եւ բոլորն ալ կոխեցին դրամներ: Ասոնք կը ներկայացնեն գեղեցիկ շարք մը, Հայերէն գրութեամբ, եւ մեծ քանակութեամբ կոխուեցան առեւտուրի համար: Խաչակիր պետութիւններու բաղդատմամբ Հայաստան աւելի զօրաւոր, հարուստ եւ մեծ երկիր մըն էր եւ հատանեց աւելի ճոխ դրամներու շարք մը:

Կը հաշուուի որ ներկայիս մօտ 30,000 կիլիկեան դրամներ գոյութիւն ունին աշխարհին մէջ եւ այս թիւը կ'աճի ամէն տարի պեղումներու հետեւանքով: Կիլիկեան Հայաստանի դրամները ընդարձակօրէն ուսումնասիրուած են:

Paul Z. Bedoukian, Coinage of Cilician Armenia, The American Numismatic Society (1962).
Պտուկեան Զարեհ Պ., *Կիլիկեան Հայաստանի Դրամները*, Վիեննա (1963).

THE ROYAL ISSUES OF CILICIAN ARMENIA (1198-1375)
ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ (1198 – 1375)

1 *Double tram of LEVON I* (1198-1218).
Լեւոն Ա.ի երկդրամը (1198–1218)

2 *Coronation tram of LEVON I.*
Օծման դրամ Լեւոն Ա.ի

3 *Tram of LEVON I.*
Լեւոն Ա.ի արծաթեայ դրամը

4 *Copper tank of LEVON I.*
Լեւոն Ա.ի պղնձեայ թանգը

5 *Tram of HETOUM-ZABEL.* (1226-1270)
Հեթումի եւ Զապէլի դրամը (1226–1270)

6 *Copper tank of HETOUM-ZABEL*
Հեթում–Զապէլի պղնձեայ թանգը

7 *Tram of LEVON II* (1270-1289).
Լեւոն Բ.ի դրամը (1270–1289)

8 *Tram of OSHIN* (1308-1320).
Օշինի դրամը (1308–1320)

ARMENIAN MEDALS

Because of adverse political conditions, medallic art did not develop in Armenia until the present century. However, in the 17th and 18th centuries, Armenian merchants travelling in Western Europe came to appreciate the medallic art of Europe. Some Armenian medals were struck during that period in Holland, principally in the form of marriage medals given to the bride and groom.

In the 19th century, a number of medals were struck in Europe and Russia commemorating various events relating to Armenia.

The Mekhitarists of both Vienna and Venice have struck medals on various occasions.

In recent years, the designing and striking of medals has mushroomed in Soviet Armenia and represents a distinctive phase of national art.

The Prelacy has undertaken the striking of medals designed by Armenian artists. The Cathedral Consecration and Komitas Centennial medals are outstanding specimens of medallic art.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

Քաղաքական աննպաստ պայմաններու հետեւանքով կարելի չէ եղած մշակել մետալի գեղարուեստը Հայաստանի մէջ: Սակայն 17րդ եւ 18րդ դարուն Հայ վաճառականները այցելելով Եւրոպա ծանօթացած են մետալի արուեստին եւ իրենք ալ հատանած են մետալներ: Անոնցմէ մեծամասնութիւնը ամուսնական մետալներ էին, որոնք կը նուիրուէին երիտասարդ ամոլին:

Վերջին դարուն Եւրոպայի եւ Ռուսիոյ մէջ հատանուեցան մետալներ, որոնք կը յաւերժացնեն Հայաստանի վերաբերեալ դէպքեր:

Վիեննայի եւ Վենետիկի Մխիթարեաններն ալ հատանած են զանազան մետալներ:

Վերջին տարիներուն Հայաստանի մէջ սկսած է մշակուիլ եւ զարգանալ մետալի գեղարուեստը՝ ներկայացնելով ազգային արուեստին մէկ ճիւղը:

Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանը հատանած է երկու տեսակ մետալներ, Մայր Տաճարի Օծման եւ Կոմիտասի Ծննդեան Հարիւրամեակին առթիւ:

1

2

3

EARLY MEDALS
ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

1 *Gold Marriage Medal Struck in Holland in* 1749
Ոսկի Ամուսնութեան Մետալ
Կոխուած Հոլանտայի Մէջ 1749ին
Գրութիւնը՝ ՍՈՒՐԲ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ

2 *Religious Medal struck in Etchmiadsin in* 1859
Էջմիածնի մէջ կոխուած
Կրօնական Մետալ 1859ին

3 *Medal of Lazarian Institute of Oriental Languages in Moscow* (1813)
In Armenian and Russian
Լազարեան Ճեմարանի Մետալ՝
կոխուած 1813ին Մոսկուայի մէջ
Գրութիւնը՝ Հիմնադիրք Կոմս
Յովհաննէս եւ Յովակիմ
Եղիազարեանք Լազարեանց
Լազարեանց Ճեմարան Արեւելեան
Լեզուաց ի Մոսկով 1813

MEDALS STRUCK BY THE MEKHITARIANS OF VIENNA AND VENICE
ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԵՒ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵՏԱԼՆԵՐԸ

1

2

3

1
Commemorative Medal Sesquicentennial of Vienna Mekhitarists
Վիեննայի Մխիթարեաններուն Հարիւրյիսունամեակի Մետալը

2 *Bicentennial of the Establishment of the Mekhitarists in Venice Struck in* 1901
Վիեննայի Մխիթարեաններու Հաստատման Երկու հարիւրամեակի Մետալը՝ կոխուած 1901ին

3 *Bicentennial of the Death of Abbot Mekhitar*
Մխիթար Աբբայի մահուան Երկու հարիւրամեակի Մետալը

MODERN MEDALS FROM ARMENIA
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԿՈԽՈՒԱԾ ՄԵՏԱԼՆԵՐ

1

2

3

1 *Mesrob Mashdotz Inventor of the Armenian Alphabet* 362-440 *A.D. Struck by the Madenataran*
Մեսրոպ Մաշտոցի՝ Հայ Գիրերու Հնարիչին (362–440) Մետալը

2 2750 *Anniversary Medal In Armenian, Original Urartu and Russian*
Երեւանի 2750 Ամեակի Մետալը Հայերէն, Ուրարտուերէն եւ Ռուսերէն Լեզուներով

3 *Medal Commemorating 2750th Anniversary of the Founding of Erevan*
Երեւանի Հաստատման 2750 Ամեակի Մետալը

MEDALS ISSUED BY THE DIOCESE

In 1968, the Diocese issued medals commemorating the consecration of St. Vartan's Cathedral in New York. Struck in both silver and copper, the medals are the work of the well-known Armenian sculptor, John Hovannes. The Consecration Medals have been made available in either English or Armenian lettering. A limited number of gold Armenian medals were struck for special presentations.

In 1969, on the occasion of the 100th anniversary of the birth of Komitas, the beloved composer and arranger of Armenian folk music, medals were struck in both silver and copper. This medal was executed by a world-famous Armenian medallic artist, Agop Agopoff, of New York.

These medals are for sale at the Prelacy.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՄԵՏԱԼՆԵՐԸ

1968ին՝ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանը հատանեց մետալներ ի յիշատակ Նիւ Եորքի Սբ. Վարդան Մայր Եկեղեցւոյ օծման: Այս գեղեցիկ մետալը գործն է ծանօթ Հայ արձանագործ Ճան Յովհաննէսի: Արծաթեայ եւ պղնձեայ մետալներ կոխուեցան Հայերէն եւ Անգլերէն լեզուներով:

1969ին՝ Կոմիտաս Վարդապետի ծննդեան 100ամեակին առթիւ Առաջնորդարանը հատանեց երկլեզուեան արծաթեայ եւ պղնձեայ մետալներ: Այս մետալը գործն է աշխարհածանօթ Հայ արուեստագէտ Ակոբ Ակոբովի:

Armenia and neighboring lands

Cilicia and neighboring lands (after Runciman)